

Täysistunto

Tiistai 12.10.2021 klo 14.04—17.59

4. Hallituksen esitys eduskunnalle vanhemmuuslaiksi ja siihen liittyviksi laeiksi

Hallituksen esitys HE 132/2021 vp

Lähetekeskustelu

Puhemies Anu Vehviläinen: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 4. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään lakivaliokuntaan, jolle perustuslakivaliokunnan on annettava lausunto.

Lähetekeskusteluun varataan enintään 45 minuuttia. Asian käsittelyssä noudatetaan aikataulutettujen asioiden osalta sovittuja menettelytapoja. — Keskustelu, ministeri Henriksson. [Hälinää] — Samalla totean, että ainakin tänne kuuluu aikamoinen puheensorina. Hienoa nähdä paljon edustajia paikalla, mutta pyydän, että hiljennymme kuuntelemaan esittelypuheenvuoroa.

Keskustelu

14.05 **Oikeusministeri Anna-Maja Henriksson** (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies, värderade talman! On hienoa taas saada nähdä näin monta edustajaa paikan päällä ja mennä takaisin normaaliin päiväjärjestykseen.

Hallitusohjelman mukaisesti yhdistämme äitiys- ja isyyslait yhdeksi vanhemmuuslaiksi. Kahden erillisen lain soveltaminen on koettu käytännössä hankalaksi, ja niiden muodostama kokonaisuus on ollut vaikea hahmottaa. Tähän tulee nyt muutos. Kunnissa selvitetään nykyisin noin 20 000 lapsen isyys tai äitiys vuosittain, joten lainsäädännön selkeydellä on hyvin tärkeä käytännön merkitys.

Värderade talman! Regeringen föreslår att moderskaps- och faderskapslagen sammanställs till en gemensam föräldraskapslag. En gemensam lag gör tillämpningen enklare då lagen som helhet förtydligas.

Uudessa vanhemmuuslaissa säilytetään isää ja äitiä koskevat erilliset nimikkeet. Myös se lähtökohta on säilytetty, että lapsella voi olla vain kaksi oikeudellista vanhempaa. Lapsella voi siten jatkossakin olla joko äiti ja isä tai kaksi äitiä tai kaksi isää.

Lakien yhdistämisen yhteydessä ehdotetaan tehtäväksi myös seuraavia soveltamiskäytännössä tarpeellisiksi katsottuja muutoksia:

Ensinnäkin ehdotetaan, että tilanteessa, jossa lapsi olisi tunnustettu ennen syntymää, tunnustamista ei voisi enää perua tai kiistää 30 päivän kuluessa lapsen syntymästä, kuten nykyisin. Tämä tarkoittaa sitä, että jatkossa vanhemmuuden tunnustaminen olisi mahdollista peruuttaa tai kiistää vain ennen lapsen syntymää tehdyllä kirjallisella ilmoituksella. Jatkossa vanhemmat voisivat kuitenkin halutessaan varmistaa lapsen vanhemmuuden

Pöytäkirjan asiakohta PTK 113/2021 vp

isyystutkimusten avulla kuuden kuukauden kuluessa lapsen syntymästä. Luopumista ehdotetaan, sillä peruuttamis- ja kiistämismahdollisuutta on käytetty äärimmäisen vähän. Lapsen edun mukaisesti tämä mahdollistaisi toisen vanhemman vahvistamisen nykyistä nopeammin. Muutoksella on myönteinen käytännön vaikutus esimerkiksi lapsen nimenantoon ja passin hakemiseen.

Barns rättigheter stärks genom att det föreslås en separat bestämmelse i föräldraskapslagen om att barnets åsikt och egna önskemål ska utredas i situationer när barnets bästa utreds. Detta ska göras med hänsyn till barnets ålder och utvecklingsnivå. I fråga om hörande av barn i domstol föreslås separata bestämmelser.

Esityksessä ehdotetaan myös asiakirjaliikenteeseen muutoksia, joiden johdosta lastenvalvojen työtaakka kevenee, kun vanhemmuuden ennakkotunnustamisasiakirjat eivät enää kulkisi heidän kauttaan. Tunnustamisen vastaanottavan neuvolan ja sen vahvistavan Digi- ja väestötietoviraston välille luodaan sähköinen ilmoitusjärjestelmä, joka sujuvoittaa asiakirjaliikennettä ja tekee siitä tietoturvallisemman. Sujuvampi viranomaiskäsitteily on kaikkien eduksi.

Esityksessä on myös tuotu lisää joustoa vanhemmuuden kumoamiskanteen määräaikoja koskevaan sääntelyyn. Jos epäily omasta vanhemmuudesta herää laissa asetetun kahden vuoden kannemääräajan jälkeen tai lähellä sen loppumista, kantajalla olisi epäilyn nousemisesta vielä yksi vuosi aikaa harkita, haluaako hän nostaa vanhemmuuden kumoamiskanteen vai ei. Nykyisin kante on nostettava viipymättä. Muutos on koettu tarpeelliseksi, koska epäily omasta vanhemmuudesta tulee usein järkytyksenä, jonka käsitteilyyn tarvitaan riittävästi aikaa. On kuitenkin lapsen etu, että asiat käsitellään mahdollisimman pian. Sen vuoksi määräaikasääntelystä ei ehdoteta luovuttavaksi kokonaan.

Lopuksi esityksessä ehdotetaan myös naisparien hedelmöityshoitoihin liittyvää valinnanvapautta. Naispari voisi jatkossa siittiöitä valitessaan valita, tuleeko lapsen toiseksi vanhemmaksi siittiöiden luovuttaja vai naisparin toinen osapuoli.

Lakien hyväksymisen ja voimaantulon väliin tarvitaan riittävästi aikaa täytäntöönpanoa koskeville toimille. Tämän vuoksi esitykseen sisältyvien lakien ehdotetaan tulevan voimaan 1.1.2023.

Puhemies Anu Vehviläinen: Edustaja Kopra.

14.10 **Jukka Kopra kok:** Arvoisa rouva puhemies! Tämä hallituksen esitys vanhemmuuslaiksi yhdistää suunnitelman mukaisesti isyys- ja äitiyslait. Tässä yhteydessä on ymmärtääkseni yritetty parantaa lapsen oikeuksia, mutta mielestäni siinä ei nyt täysin onnistuta. Esimerkiksi korjaamisen vaikeuttaminen tunnustettujen isyyksien kohdalla ja muutos avioliiton isyysolettaman kohdalla heikentävät lapsen ja miehen perusoikeuksien toteutumista entuudestaan. Esitys ei ehkä tältä osin täytä sitten tasa-arvonkaan vaatimuksia. Uskon, että tällä lakiesityksellä tarkoitetaan hyvää, mutta pelkkä tarkoitus ei riitä. Esitettävien säädösten vaikutukset eivät kaikilta osin edistä totuutta eivätkä vaikutukset näin ollen ole suotuisia.

Julkisuudessa on ollut tapaus, jossa mieshenkilö on erehdytetty petoksella lapsen isäksi. Lapsen isäksi on tuomittu henkilö, joka DNA-testien perusteella ei ole isä. Tapaus kiistattomasti osoittaa, miten isyyden korjaamisen aikarajoja voidaan käyttää väärin ja saada ai-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 113/2021 vp

kaan tilanne, joka on lapselle ja muillekin osallisille haitallinen. Tämänkaltaisia tilanteita ei kerta kaikkiaan saisi syntyä ainuttakaan, varsinkaan kun ne olisivat helposti toisenlaisella pykälämuotoilulla estettävissä. Uuden aikarajan lisääminen avioliiton isyysolettaman kautta määräytyvään isyyteen sitoo oikeusistuimien harkintavaltaa ja estää lapsen edun arvioimista tapauksissa, joissa on havaittu lapsen isyyden perustuvan väärään tai väärennettyyn tietoon. Ei ole kenenkään etu, että keinotekoisien aikarajan vuoksi väärä isyys, väärä vanhemmuus, jää oikaisematta. Erityyppisiä isyysshuijauksia ei onneksi lukemattomia määriä esiinny, mutta jonkin verran kuitenkin. Yhdenkään sellaisen ei pitäisi tänä päivänä olla enää alkuunkaan mahdollinen. Lääketieteen kehitys mahdollistaa isyyden selvittämisen lähes sataprosenttisella varmuudella, mikäli isyys halutaan selvittää. Erityisesti väärän henkilön tullessa syystä tai toisesta tuomitukseksi lapsen isäksi tulisi tämä voida perua, kun on osoitettavissa poissulkevasti, ettei hän tosiasiaassa olekaan lapsen isä. Jokainen lapsi ansaitsee itselleen huolenpitoa ja rakastavat vanhemmat, ei kuitenkaan valheeseen perustuen, vaan totuus on kaikkien etu.

Erityisen huolestuttava ylipäättään on ainakin se lakiluonnoksessa ollut muutos, ettei avioliitossa ennen lapsen syntymää tehtyä isyyden tunnustamista voisikaan enää lapsen synnyttyä perua. On pakko ihmetellä, mihin ajattelu perustuu. Mahdolliset tutkimukset lapsen isyyden osoittamiseksi tulee voida tehdä yhdenkin osapuolen subjektiivisesti niin halutessa, ja isyys tulee voida purkaa, mikäli käy ilmi, ettei se perustu todelliseen tilanteeseen, ilman aikarajoja. Tämä olisi myös lapsen etu, kuten aikaisemminkin sanoin.

Arvoisa puhemies! Toivon, että eduskunta ottaa edellä mainitun huomioon käsitellessään tätä lakiesitystä ja muuttaa sitä siten, että lapsen todelliset vanhemmat voidaan määrittellä aikarajoista ja muista sulkevista määräyksistä riippumatta.

Edelleen toivon eduskunnan ottavan asiaan kantaa siten, että kaikki jo nyt voimassa olevat väärään isyyteen perustuvat tapaukset voidaan osapuolen niin halutessa purkaa, mikäli on osoitettavissa, ettei purkua hakeva henkilö olekaan lapsen isä.

Puhemies Anu Vehviläinen: Edustaja Laukkanen.

14.14 Antero Laukkanen kd: Arvoisa rouva puhemies! Kiitoksia edustaja Kopralle erittäin hyvästä nostosta liittyen tähän esitykseen, ja toivon todella, että kun valiokunta tätä käsittelee, niin tämä asia erityisesti otetaan huomioon ja mietintöön sitä sitten jollakin tavalla selkeytetään ja tarkennetaan.

Puhemies! Hallituksen esityksessä ehdotetaan säädettäväksi vanhemmuuslaki sekä muutettavaksi hedelmöityshoidosta annettua lakia, ja joitakin muita lakeja tarkistetaan vastaamaan uutta vanhemmuuslakia sekä vanhemmuuskäsitettä ja sen sisältöä. Isyyslaki ja äitiyslaki tällä esityksellä kumottaisiin, mikä on keskeistä tässä. Hallituksen esitys siis yhdistää isyyslain ja äitiyslain. Lailla pyritään saattamaan kaksi erillislakia yhteisen ja yhdenvertaisen sääntelyn piiriin. Lisäksi säädetään, että lapsilla voi olla kaksi äitiä tai kaksi isää. Kristillinen avioliittokäsitys, ihmiskäsitys, maailmankuva lähtee siitä, että lapsella tulee olla lähtökohtaisesti isä ja äiti, ja lähdetään siitä, että se on lapselle se paras mahdollinen paikka kasvaa ja kehittyä kokonaiseksi. [Jussi Saramo: Se on teidän oma, ei se ole kristillinen!] — Kiitoksia mielenkiintoisista näkemyksistä, mutta tällä mennään.

Esityksessä ehdotetaan lisäksi luovuttavaksi säännöksestä, jonka mukaan vanhemmuuden voi vahvistaa aikaisintaan 30 päivän kuluttua lapsen syntymästä, jos lapsi on tunnustettu ennen lapsen syntymää. Tätä perustellaan lapsen edulla. Viime kaudella äitiyslakia

Pöytäkirjan asiakohta PTK 113/2021 vp

säädettäessä tätä 30 vuorokauden varoaikaa perusteltiin myös juuri lapsen edulla — ilmeisesti valmistelijat tässä esityksessä ovat eri henkilöt. Sekavaksi jää se, mikä lopulta on lapsen etu. Toivon, että tästäkin asiasta valiokunta sitten käy hyvää keskustelua, niin kuin se aina käy.

Hedelmöityshoidosta annettua lakia ehdotetaan muutettavaksi siten, että naispareille annetaan mahdollisuus valita hedelmöityshoitojen yhteydessä alkion muodostamiseen myös sellaisia siittiöitä, joiden luovuttaja on suostunut isyyden vahvistamiseen. Siittiöiden valinnasta riippuu, vahvistetaanko naisparille syntyvän lapsen toiseksi vanhemmaksi siittiöt luovuttanut isä vai toinen äiti. Viime kaudella säädetyssä äitiyslaisissa naisparin hedelmöityshoidolla saama lapsi saa tietää oikean biologisen isänsä vasta täytettyään 18 vuotta. Tämä korjaantuu tässä nyt. Se on hyvä asia. Koska lakivaliokunta omassa mietinnössään totesi, että isyyslain ja äitiyslain yhdistämistä vanhemmuuslaiksi tulisi harkita, kun on saatu riittävästi tietoa näiden lakien vaikutuksesta, niin hieman on ihmeellistä se, että kun äitiyslaki on ollut voimassa vasta kaksi vuotta, niin nyt tuodaan jo uusi esitys vanhemmuuslaiksi. Se ei ihan vastaa sitä lakivaliokunnan tekstiä ja henkeä. Lähtökohta kuitenkin pitäisi olla se, että kun puhutaan lapsen edusta, niin hän aina saa tietää, kuka hänen biologinen isänsä on — aina — ja varmasti tulemme kiinnittämään huomiota sitten valiokuntakäsittelyssä tähän, että tämä valinnaisuus poistuisi ja aina olisi käytettävissä hedelmöityshoidoissa sellaisia siittiöitä, jossa lapsella säilyy oikeus tuntea oma biologinen isänsä, ei vasta siten, kun hän täyttää 18 vuotta.

Toivon, että kun tätä vanhemmuuslakia käsitellään, niin todella otetaan huomioon kaikki ne lapsen oikeuksiin liittyvät sopimukset, joihin Suomi on sitoutunut, joissa lapsella on aina oikeus tuntea alkuperänsä.

Oikeusministeri Henriksson, kiitän teitä siitä, että kun tätä lakia aikanaan pohdittiin ja työryhmäkin lausuntonsa antoi, niin vaatimus oli se, että isä- ja äiti-käsitteet laista poistuisivat. Kiitos siitä, että tässä edelleen tunnustetaan, että lapsella voi olla isä ja äiti, ja näitä käsitteitä ei laissa haluta nyt häivyttää, vaan ne jäävät tässä kirkkaasti olemaan läsnä. — Kiitoksia.

Puhemies Anu Vehviläinen: Oliko tässä halukkuutta käydä debattia? — Vastauspuheen vuoro, edustaja Meri.

14.19 **Leena Meri ps** (vastauspuheenvuoro): Kiitos, arvoisa puhemies! Muutama nosto:

Valiokunnan puheenjohtajana voin luvata, että käymme tämän hyvin läpi, mutta valitettavasti tämä on tehty budjettilaiksi, ja tämä olisi voitu tuoda aikaisemminkin, niin että valiokunta olisi voinut sitten hyvin pitkältikin tätä pönkiä. Meillä on nyt sitten tiukka aikataulu muiden lakien kanssa, eli siinä mielessä valitettavaa.

Olisin kysynyt ministeriltä: Miten olette huomioineet Digi- ja väestöviraston, entisen maistraatin, resurssitilanteen? Tämäkin lisää heidän työmääräänsä, ja mehän kaikki olemme varmaan kuulleet, että se virasto on täysin ruuhkautunut. Sukuselvitykset seisovat, edunvalvojanmääräämiset seisovat; kaikki tähän liittyvät asiat ovat siellä ruuhkautuneet valtavasti. Haaste on se, että sisällöllinen substanssilainsäädäntö tulee OM:stä ja VM taas antaa ne resurssit. Elikä minkälaista yhteistyötä te teette, ilmeisesti ministeri Paatero, jotta tämä asia saadaan kuntoon? Tämä on valtava oikeusturvaongelma.

Puhemies Anu Vehviläinen: Edustaja Heinonen.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 113/2021 vp

14.20 **Timo Heinonen kok** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Kiitos ministerille esittelystä, mutta tässä on, arvoisa ministeri, joitain sellaisia huomioita, mitkä vaativat kyllä vielä lisäselvitystä, ja toivon, että valiokunta niitä vakavasti ja huolellisesti käy läpi. Aikanaanhan tämä Jämsäsen tapaus oli yksi ihmeellisyys, ja se sääntely saatiin hänen, isän, kovan työn ja tarmon toimesta korjaantumaan. Se ei toki häntä auttanut oman lapsensa luo, mutta se auttaa muita isiä.

No nyten on ollut julkisuudessa Markon, jonka nimi on muutettu, tapaus: Mies maksaa toisen lapsen elatusmaksuja — kaikki tietävät, että tämä lapsi ei ole hänen vaan toisen miehen, ja meidän järjestelmä ei saa katki tätä kohtuutonta elatusmaksujen maksatusta. [Perussuomalaisen ryhmästä: Törkeää! — Käsittämätöntä!] Arvoisa ministeri, miksi tätä ongelmaa ei ratkota edes tulevien tapausten osalta tässä lainsäädännössä?

Puhemies Anu Vehviläinen: Edustaja Kiljunen, Kimmo.

14.21 **Kimmo Kiljunen sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ensinnäkin kiitän hallitusta tästä esityksestä, joka tänne on tullut, mutta nyt täytyy arvoisalle puhemiehelle kertoa, että ikääntymisen kautta ihminen näyttää tulevan yhä enemmän konservatiiviksi. Tässä tapauksessa kyse on kulttuurikonservatismista ja nimikkeistä. Kaksi nimikeasiaa otaisin tässä esille:

Toinen on tämä käsittämätön Digi- ja väestövirasto. Miksi ihmeessä, kun meillä on klasinen nimi, maistraatti, me emme käytä maistraattia, niin kuin pitäisi käyttää? [Leena Meri: Olen samaa mieltä!] Kaikki tunnistavat, mistä on kysymys ja mikä on sen sisältö, ja nyt ruvetaan opiskelemaan näitä digitalisaation ihmeellisyyksiä ja maailmassa mennään eteenpäin. Tämä vain viestinä ministerille.

Toinen seikka, jonka halusin tässä ottaa esille — myöskin osoittaa vähän kulttuurikonservatismia ja jollain tavalla myöskin sitä faktuaalista elämänymmärrystä, joka on subjektiivinen tässä tapauksessa — on nämä käsitteet ”isyys” ja ”äitiys”. Jotensakin tytöt ja pojat, isät ja äidit ovat meille kaikille tuttuja käsitteitä, [Puhemies koputtaa] ja me tiedämme, että niitä poikkeamiakin on, mutta pääsääntö on pääsääntö ja säilyttäisin joitain tällaisia nimikkeitä. — Kiitoksia. [Leena Meri: Olen samaa mieltä! — Timo Heinonen: Hallituksen viimeinen arvokonservatiivi!]

Puhemies Anu Vehviläinen: Edustaja Kärnä.

14.23 **Mikko Kärnä kesk** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Haluan kiittää edustaja Kopraa ja edustaja Heinosta erinomaisista puheenvuoroista. Näin hallituksen edustajana lähtökohtaisesti tietysti hallituksen esityksiä tuetaan. Kopran lailla uskon, että tässä laissa tarkoitus on ollut hyvä aivan varmasti, mutta tähän nyt jää sellaisia aukkoja, joiden osalta katson, että ne on välttämätöntä valiokuntakäsittelyssä käydä läpi. Edustaja Kopra on tehnyt erinomaisen lakialoitteen tämän asian korjaamiseksi, ja toivon todella, että lakivaliokunta paketoi sen siihen käsittelyn yhteyteen.

Tämä julkisuudessa ollut Markon tapaus on niin järkyttävä tämän yksittäisen henkilön kannalta, että katson, että meidän täytyy tässä salissa puolustaa sitä pientä ihmistä. Vaikka kyseessä ei ole laaja ongelma, niin tämä on valtava juttu henkilökohtaisesti hänelle, ja meidän täytyy kyetä tällainen oikeusmurha korjaamaan. [Leena Meri: Miksi te ette korjannut? Te olette sentään hallituksessa!]

Pöytäkirjan asiakohta PTK 113/2021 vp

Puhemies Anu Vehviläinen: Edustaja Soinikoski.

14.24 **Mirka Soinikoski vihr** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Vanhemmuuslaki on jatkoa hallituksen perhevapaa uudistukselle ja kansalliselle lapsistrategialle, joiden tavoitteena on lapsen oikeuksien vahvistaminen ja perheiden monimuotoisuuden parempi tunnustaminen. Kiitos siitä.

Vanhemmuuslaki parantaa perheiden yhdenvertaisuutta, kun perheitä kohdellaan lainsäädännössä sukupuolineutraalilla tavalla. Lisäksi laissa helpotetaan isyyden tai äitiyden tunnustamiseen liittyviä toimintoja luopumalla esimerkiksi ennakkotunnustamiseen liittyvästä varoajasta ja mahdollistamalla lapsen tunnustamista koskevien asiakirjojen digitaalinen toimittaminen.

Vanhemmuuden merkitseminen väestötietojärjestelmään yksinkertaisesti vanhemmuutena ei tarkoita isyyden ja äitiyden kategorioiden häviämistä arkielämässä. Laki ei puutu siihen, miten ihmiset kokevat vanhemmuuden arjessaan. On sekä lapsen että perheiden etu, että lapsen tunnustaminen sujuu ilman byrokraattista sukkulointia. Tämä vahvistaa myös lapsen oikeutta ylläpitää ja kehittää henkilökohtaisia suhteitaan vanhempiinsa. Ja kuten täällä aikaisemmin on mainittu, niin käsittelyssä mukana oleva lakialoite [Puhemies koputtaa] on erittäin kannatettava.

Puhemies Anu Vehviläinen: Edustaja Honkasalo.

14.25 **Veronika Honkasalo vas** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Vanhemmuuslakiin saatiin paljon parannuksia, mutta valitettavasti ne jäivät lähinnä teknisluontoisiksi, ja tämä laki onkin ollut monille, esimerkiksi moninaisia perheitä edustaville, järjestöille iso pettymys.

Suomessa elää hyvin monenlaisia perheitä, ja tämä perhemuotojen moninaisuus ja eri vähemmistöryhmien oikeudet eivät nyt tässä esityksessä tule esille. Olisi tärkeää, että lainsäädännössä myös tunnustetaan ja tunnustetaan ne moninaiset perhe-elämän muodot, joita Suomessakin tällä hetkellä on, ja taataan kaikille lapsille yhtäläiset juridiset oikeudet. Tässä laissa on kyse nimenomaan lapsen edusta. Olisinkin kysynyt ministeriltä, miten nyt jatkossa aiotaan selvittää sitä, että perheiden moninaisuus ja lapsen asema toteutuisivat yhdenvertaisesti. Jos sitä voisi vielä avata hieman. — Kiitos.

Puhemies Anu Vehviläinen: Edustaja Bergqvist.

14.26 **Sandra Bergqvist r** (vastauspuheenvuoro): Värderade talman! I enlighet med regeringsprogrammet slås nu moderskapslagen och faderskapslagen samman till en föräldraskapslag. Även om det inte så länge sedan senast reviderades har det framkommit stora behov att se över vissa bestämmelser. Stort tack till regeringen och minister Henriksson för det.

Arvoisa puhemies! Oikeustilan selkeys ja päällekkäisen sääntelyn tarpeettomuus puoltavat lakien yhdistämistä. Yhtenäiset säännökset edistävät lasten oikeuksien toteutumista yhdenvertaisesti perhemuodosta riippumatta ja helpottavat perheiden asiointia samoin kuin kaikkia lakia soveltavia viranomaisia. Tärkeintä tässä on kuitenkin lasten oikeudet, ja kyysisin ministeri Henrikssonilta, miten lasten oikeuksia on huomioitu lainvalmistelussa.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 113/2021 vp

Puhemies Anu Vehviläinen: Edustaja Essayah.

14.27 **Sari Essayah kd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Isyys ja äitiys ovat meille elämän suurimpia iloja ja myöskin vastuita. Siinä mielessä voi sanoa, että tämä vanhemmuuslain käsittely täällä eduskunnassa olisi kyllä mielestäni vaatinut sitä, että tämä olisi tehty muuna kuin budjettilakina. [Leena Meri: Olen samaa mieltä!] Tämä aiheuttaa tällaisen kiireellisen paineen tämän lain käsittelyssä. Ja tietenkin, tässä kun katson sitten sitä budjettikohtaa, mietin sitä, onko todellakin näin laskettu, että miljoonalla eurolla nämä muutokset, mitkä ovat kuitenkin kohtuullisen mittavia erilaisiin, muun muassa sinne väestötietorekisteriin ja muihin, saataisiin sitten hoidettua.

Ehkä tässä lainsäädännössä kuitenkin ministerille haluan antaa kiitosta siitä, että nämä äiti- ja isäkäsitteet on haluttu säilyttää siellä. Kaiken kaikkiaan voi sanoa, että toivon lakivaliokunnassa huolellisuutta sen suhteen, että kun tänä päivänä esimerkiksi DNA-testit ovat niin hyvin käytössä, niin näitä isyyden selvittämisen aikarajoja, [Puhemies koputtaa] niitä korjauksia, ei pitäisi keinotekoisesti rajata.

Puhemies Anu Vehviläinen: Edustaja Rantanen, Mari.

14.28 **Mari Rantanen ps** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Itsekin kiinnitän nyt huomiota tähän Markon tapaukseen, josta täällä on jo pari puheenvuoroa käytetty. Hän kirjoittaa avoimessa kirjeessään nimenomaan kansanedustajille: ”Maallikkona en kykene ymmärtämään, miten ja millä perusteella olisi lapsen edun mukaista, että hänellä on ei-biologinen isä vastentahtoisena juridisena isänä, etenkin, jos oikea biologinen isä on tiedossa.”

Nyt kun täällä on nimenomaan nostettu tämä lapsen etu keskiöön, niin millä perustellaan nyt tätä tilannetta, että tänne edelleen jätetään tällainen aikamäärä, jotta voitaisiin mahdollisimman varhaisessa vaiheessa isyys todeta, kun kuitenkin lapsella itsellään on sitten 15-vuotiaana oikeus nostaa kanne ja selvittää tämä asia. Nämä ovat kyllä ristiriidassa keskenään, ja tähän haluaisin ministeriltä vastauksen.

Puhemies Anu Vehviläinen: Edustaja al-Tae.

14.29 **Hussein al-Tae sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeriltä olisin myös minä kysynyt tähän Markon tapaukseen liittyen. Haluan ymmärtää, arvon ministeri, mikä tausta tässä nyt on ollut siinä päätöksessä, että tätä DNA-kysymystä halutaan näin rajata. Minkä takia sitä ei voi silloin, kun selviää DNA:n perusteella, kuka on isä, näitä päätöksiä muuttaa? Minkä takia se on rajattu nyt siihen väliaikaiseen, maksimissaan puolen vuoden aikaan? — Kiitos.

Puhemies Anu Vehviläinen: Edustaja Kivelä.

14.30 **Mai Kivelä vas** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tämä esitys tuo osin selkeyttä vanhemmuuteen liittyvään lainsäädäntöön. Myös monia kaivattuja parannuksia toteutetaan, esimerkiksi hedelmöityshoitoihin ja vanhemmuuden vahvistamiseen liittyen. Meillä pitäisi kuitenkin olla rohkeutta tehdä kunnianhimoisempaa lainsäädäntöä. Järjestöt ovat esittäneet pettymyksensä: Monimuotoiset perheet ja Sateenkaariperheet ovat osoitta-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 113/2021 vp

neet, että esitys jättää ratkaisematta seksuaali- ja sukupuolivähemmistöihin kuuluvien vanhempien erityistilanteet sekä kaikki ne perhetilanteet, joissa lapsella on tosiasiallisia vanhempia, joiden vanhemmuutta ei pystytä juridisesti tunnistamaan. On hyvä huomata, että YK:n lapsen oikeuksien sopimus ei nosta yhdenlaista perhemuotoa tai vain kahta vanhempaa ainoaksi vaihtoehdoksi vaan vanhemmuus voi määrittyä myös sosiaalisin perustein. Lain tehtävä olisikin suojata lapsen suhdetta kaikkiin tosiasiallisiin vanhempiinsa.

Puhemies Anu Vehviläinen: Edustaja Räsänen.

14.31 **Päivi Räsänen kd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! On hyvä, että nämä nimikkeet ”äiti” ja ”isä” tässä laissa säilyvät, mutta täytyy huomata, että tässä kuitenkin on pyritty sukupuolineutraaliuteen niin, että vaikka nämä nimikkeet säilyvät, niin ne pidetään irrallisena sukupuolesta. Ajattelen, että yritys tehdä äitiydestä ja isyydestä sukupuolineutraalia on kyllä todellisuudelle — biologialle, luonnolle — vierasta. Se näkyy muun muassa siinä, että tämänkin lain mukaan on mahdollista, että lapsen synnyttänyt henkilö on oikeudelliselta sukupuoleltaan mies, tai että isyyden vahvistaminen ei edellytä, että isä on sukupuoleltaan mies. Eli nämä ristiriidat tässä näkyvät, kun on tällainen, voi sanoa, luonnonvastainen pyrkimys tehdä äitiydestä ja isyydestä sukupuolineutraalia.

Mutta vielä kysyn: olisiko mahdollista, että näihin virheellisiin isyyspäätöksiin, joilla on niin [Puhemies koputtaa] pitkäaikaiset seuraukset lapsen ja miehen kannalta, [Puhemies koputtaa] saataisiin myös takautuvasti korjauksia näissä vaikeissa tilanteissa? [Puhemies: Aika!]

Puhemies Anu Vehviläinen: Edustaja Mäenpää.

14.32 **Juha Mäenpää ps** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies... [Puhuja aloittaa puheenvuoron mikrofonin ollessa suljettuna]

Puhemies Anu Vehviläinen: Mikrofoni päälle, olkaa hyvä.

Arvoisa rouva puhemies! On hienoa, että tässä on säilytetty nämä nimikkeet ”isä” ja ”äiti”. Ei puhuta ”synnyttäjistä” tai jostain muusta, vaikka oppikirjojen mukaan mieskin voi synnyttää — mikä nyt ei tietenkään pidä paikkaansa muitten kuin tuon vasemman laidan mielestä.

Arvoisa rouva puhemies! Arvoisa ministeri, haluaisin kysyä tästä Markon tapauksesta. Mikä ei ole oikeus eikä kohtuus, ei voi olla lakikaan. Eihän tämä näin voi olla Suomessa. Te puhutte aina oikeusvaltiosta. Miten mies voidaan määrätä maksamaan juridisin perustein lapsesta, joka ei ole hänen lapsensa, mikä on näytetty toteen oikeudessa? Tämä laki pitää korjata takautuvasti. [Puhemies koputtaa] Mitä mieltä olette tästä, ministeri? Osaatteko [Puhemies koputtaa] hoitaa asian?

Puhemies Anu Vehviläinen: Edustaja Hyrkkö.

14.34 **Saara Hyrkkö vihr** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Äitiys- ja isyyslakien yhdistäminen on tosiaan perheiden kannalta tärkeä ja tervetullut muutos, jolla turvataan lapsen juridinen oikeus vanhempiinsa. Mutta kuten täällä muun muassa edustajat Ki-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 113/2021 vp

velä ja Honkasalo ovat todenneet, niin uudistus jää valitettavasti sateenkaariperheiden osalta vielä puolitiehen. Oikeusministeri kertoi budjettikeskustelussa, että oikeusministeriössä olisi käynnistymässä selvitys — jos oikein ymmärsin, niin kartoitetaan ja pyritään tunnistamaan näitä sateenkaariperheiden asemaan ja oikeuksiin liittyviä epäkohtia. Olisin kysynyt: millä aikataululla tämä selvitys on määrä teettää?

Ja mitä tulee näihin kysymyksiin termeistä, niin itse ajattelen, että lakipykälissä ja säännöksissä käytetty kieli, myös tässä salissa käytetty kieli, luo todellisuutta. Sillä on myös aivan konkreettista vaikutusta lasten ja heidän vanhempiansa elämään. Kysymys on siitä, huomioidaanko ja tunnistetaanko kaikenlaisten perheiden olemassaolo ja tilanne ja kunnioitetaanko sitä. Se ei ole minun äitiydestäni pois, että ihan jokaista ihmistä, [Puhemies koputtaa] jokaista vanhempaa, kohdellaan lain edessä yhdenvertaisesti ja heidän olemassaolonsa [Puhemies koputtaa] tunnistetaan myös tässä salissa.

Puhemies Anu Vehviläinen: Annan vielä kaksi vastauspuheenvuoroa, edustajille Tanus ja Said Ahmed, ja heidän jälkeensä sitten ministeri. — Edustaja Tanus, olkaa hyvä.

14.35 Sari Tanus kd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! On todella ikävää, että vanhemmuuslaki tulee budjettilakina ja on kiire käsitellä, mutta toivomme todella viisautta ja huolellisuutta sinne valiokuntaan.

On tosiasiallista todellisuutta, että jokaisella meistä, jokaisella lapsella on yksi äiti ja on yksi isä. Se on vain biologinen fakta, vaikka muuta yritettäisiin täällä väittää. Annankin ministerille kiitoksen, että tässä esityksessä on äiti- ja isä-nimikkeet, äitiys- ja isyys-nimikkeet säilytetty, koska ne ovat aivan jotakin erityistä. [Hälinää — Eduskunnasta: Entä sijaislapset?] Täällä on... — Sijaislapset ja adoptiolapset ovat tietysti omansa, mutta minä puhun nyt, että jokaisella on yksi biologinen äiti ja yksi isä, ja toivon todella, että näitä epäkohtia myös isiin liittyen korjataan.

Mutta olisin halunnut kysyä, kun täällä on äitiyteen liittyen sanottu, että äitiyden toteaminen ei edellytä sitä, että lapsen synnyttänyt henkilö on sukupuoleltaan nainen: hyvä ministeri, [Puhemies koputtaa] eikö olisi kaiken järjen mukaan selkeää, että synnyttänyt on äiti [Puhemies koputtaa] ja synnyttänyt on nainen myös lainsäädännössä? [Puhemies: Aika! — Perussuomalaisten ryhmästä: Erinomainen puhe!]

Puhemies Anu Vehviläinen: Edustaja Said Ahmed.

14.36 Suldaan Said Ahmed vas (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Esitys vanhemmuuslaiksi selkiyttää vanhemmuuteen liittyvää sääntelyä. Laissa on myös saatu vähennettyä turhaa vanhempien sukupuolittamista käyttämällä neutraaleja sanamuotoja mahdollisuuksien mukaan. Termeillä on merkitystä, vaikka jotkut niitä vähättelevätkin. On myös edistysaskel, että naisparien oikeuksiin saatiin parannus koskien toisen vanhemman valinnanvapautta.

Valiokunnan lopulliseen mietintöön olisi kuitenkin tärkeää saada vaikuttavampia parannuksia sateenkaariperheiden asemaan. Suomessa elää hyvin monenlaisia perheitä, ja perhemuotojen moninaisuus ja oikeudet tulee taata myös perhe-elämässä. Lainsäädännön tulisi tukea erilaisia perhemuotoja ja lasten oikeuksia riippumatta vanhempien sukupuoli-identiteetistä, seksuaalisesta suuntautumisesta tai [Puhemies koputtaa] perheiden kokoonpanosta.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 113/2021 vp

Puhemies Anu Vehviläinen: Ministeri, 4 minuuttia.

14.37 Oikeusministeri Anna-Maja Henriksson: Arvoisa puhemies! Kiitos edustajille hyvistä kysymyksistä ja kommenteista. Yritän nopeassa tahdissa vastata niihin.

Miten tässä esityksessä otetaan huomioon niin sanotut väärät isyydet ja niiden korjaaminen, jos luovutaan mahdollisuudesta peruuttaa tunnustaminen 30 päivän kuluessa lapsen syntymästä? Tässä esityksessä ehdotetaan luovuttavaksi peruuttamis- ja kiistämismahdollisuudesta, koska tähän mennessä sitä on käytetty äärimmäisen vähän, alle 20 tapausta vuositain, suhteessa niiden lasten määrään, joiden vanhemmuuden vahvistaminen viivästyy varoajan vuoksi. Niitä on yli 16 000 vuosittain. Niiden perheiden osalta, joissa herää epäily vanhemmuudesta heti lapsen syntymän jälkeen, laajennetaan vanhempien mahdollisuutta selvittää lapsen vanhemmuus vielä lapsen syntymän ja vanhemmuuden vahvistamisen jälkeen kuuden kuukauden ajan. Elikkä tämä tästä 30 päivästä luopumisesta.

No miten sitten esityksessä on otettu huomioon nämä Marko- tai Risto-tapaukset, joissa väärä isyys tulee esiin vasta lakimääräisen kahden vuoden kumoamiskanteen määräajan jälkeen? Tässä esityksessä nyt ehdotetaan muutosta juuri tähän ongelmaan. Elikkä esityksessä ehdotetaan erityistä vuoden määräaika, jonka kuluessa lakimääräisen määräajan jälkeenkin esiin tullut epäily vanhemmuudesta voidaan tutkia tuomioistuimessa yhden vanhemman aloitteesta. On lapsen etu, että hänen alkuperäänsä koskeva epäily käsitellään mahdollisimman pian, ja tämä on syy siihen, että tässä on se vuoden määräaika. Jos määräajoista luovuttaisiin kokonaan — niin kuin muun muassa edustaja Kopra on esittänyt — kantajalla ei olisi kannustinta edetä asiassa ja lapsi jäisi myös pitkäksi aikaa roikkumaan epävarmuudessa. On huomattava, että jos lapsen etu puoltaa vanhemmuuden kumoamista, niin lapselle voidaan määrätä edunvalvoja ja kane voidaan käsitellä lapsen omana kanteena, johon ei liity määräaikasääntelyä. Elikkä tällainen ratkaisu tässä on.

No miten sitten esityksessä on otettu huomioon lapsen etu? Lapsen etu on ollut tässä valmistelun keskiössä koko hankkeen ajan. On lapsen etu, että hänelle voidaan vahvistaa kaksi vanhempaa mahdollisimman pian hänen syntymänsä jälkeen ja että lapsen suhde vanhempaansa säilyy mahdollisimman ehyenä niin pitkään kuin mahdollista. Myös lapsen mahdollisuutta tulla kuulluksi omassa asiassaan korostetaan nyt tässä esityksessä toisella tavalla kuin vanhassa laissa.

Sitten tässä on kysytty, miksi tähän on päädytty. Tämä esitys on ollut lausunnoilla, niin kuin kaikki esitykset yleensä ovat, ja on tullut yli 50 lausuntoa, ja palaute oli pääasiallisesti myönteistä. Juuri näistä nyt keskustelluista asioista oli suuri tuki juuri sille, että edetään juuri näin. Sen takia on päädytty näihin ratkaisuihin.

No mitä tämä maksaa? Tässä on Digi- ja väestötietoviraston — joka minunkin mielestäni on semmoinen nimi, että maistraatti olisi kaikin puolin helpompi, mutta siitä nyt ei päätetty tässä laissa — laatiman kustannusarvion mukaisesti varattu nyt sitten juuri se, mitä he ovat esittäneet. Sen mukaan ollaan menty. Sen takia tämä on myös budjettilaki.

Sitten tietysti on meidän kaikkien etu, että me yritetään korjata niitä valuvikoja, jotka ovat olleet tässä vanhemmassa lainsäädännössä. Toisaalta me tehdään nyt tekninen muutos: me yhdistetään äitiys- ja isyyslaki yhdeksi laiksi. Hallitusohjelmassa on kirjaus juuri siitä ja ei ole mistään muusta kirjausta, ja sen takia me tulemme tekemään selvityksen myös monimuotoisten perheitten osalta, ja edustaja Hyrkkö, toivon, että se selvitys voidaan saada aikaiseksi ensi vuonna. — Kiitos.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 113/2021 vp

Puhemies Anu Vehviläinen: Siirrymme puhujalistaan. — Edustaja Essayah.

14.42 **Sari Essayah kd:** Arvoisa rouva puhemies! Niin kuin tuossa totesin, niin kyllä isyys ja äitiys ovat niitä elämän suurimpia iloja ja vastuita, ja todellakin olisi järkevää, että eduskunnassa tälle vanhemmuuslaille, jossa sitten nämä isyys- ja äitiyslait yhdistetään, olisi asianmukainen, pidempiaikainen käsittely — etenkin, kun tässä debatissakin nousi esille jo useita sellaisia kohtia, joihin edustajat kiinnittivät huomiota ja joissa varmasti vielä juridistakin selvittelyä kaivataan.

Täällä ministeri sai kiitoksia todellakin siitä, että nämä isä- ja äiti-käsitteet käsitteinä ovat täällä lainsäädännössä edelleenkin, ja myöskin siitä, että juridisia vanhempia voi olla vain kaksi. Mutta aivan kuten edustaja Räsänen tuossa aiemmin totesi, niin on totta, aivan kuin täällä lain perusteluissa sanotaankin, että täällä kuitenkin — näitten äitiyden ja isyyden määritelmiä ja eräitä muita keskeisiä säännöksiä lukuun ottamatta — myös äitiyttä ja isyyttä koskevat termit on pyritty korvaamaan sukupuolineutraalilla vanhempi-termillä. Tämä on toteutettu niissä tilanteissa, joissa se on ollut mahdollista sääntelyn täsmällisyysvaatimuksesta luopumatta ja vain siltä osin kuin sama sääntely ulottuu sekä isyyden että äitiyden sääntelyyn. Tässä vähän herää se kysymys — kun on tiedossa, että hallituksella on myöskin tuo translaki siellä pöydällensä — että onko tässä ikään kuin näillä terminologisilla valmisteluilla mahdollistettu se, että nämä lainsäädännöt sitten aikanaan tässä tullaan huomioimaan.

Siinä mielessä kiinnitän myös samaan asiaan huomiota kuin edustaja Tanus täällä, että tässä lainsäädännössä tulee tällaisia erikoisia tilanteita, että meillä synnyttänyt juridinen mies on sitten äiti, ja siinä mielessä, kun tässä salissa me puhumme äitiydestä ja isyydestä, olisi ihan tärkeää aina täsmentää, että puhutaan biologisesta äitiydestä ja isyydestä. Sitten tässä lainsäädännössä otetaan kantaa juridiseen äitiyteen ja isyyteen. Ja sitten vanhemmuus: on sosiaalista vanhemmuutta ja monenlaista vanhemmuutta, jossa varmasti sitten taas esimerkiksi vaikkapa vanhempien lukumäärä tai kasvattajien lukumäärä voi olla jokin muuta kuin mihin sitten lainsäädännössä juridisesti otetaan kantaa, jolloinka minun mielestäni on ymmärrettävä tämä terminologioitten ero tässä kohtaa, ja ehkä siksi tässä sallissakin tuntuu tulevan sellaisia kiistakysymyksiä edustajien välille, kun puhutaan vähän eri asioista ja eri termeistä. Mutta tosiasiahan se biologian puolella on, että jokaisella meillä on yksi biologinen isä ja yksi biologinen äiti.

Täällä myöskin sitten kiinnitettiin useassa puheenvuorossa huomiota — ja ministerikin antoi jo sitten vastausta — siihen, mitä tämä isyyden selvittämisen aikaraja ja siihen liittyvät muutokset tulevat tulevaisuudessa merkitsemään. Toivotaan, että tämä ministerin tekemä huomio tänne eduskuntasalille itsessään olisi auttamassa näitä tammöisiä kohtuuttomia tilanteita, mitä täällä on nostettu esille — esimerkkinä tämä niin sanottu ”tapaus Marko” — mutta kuitenkin kiinnittäisin huomiota siihen, kun tänä päivänä lääketiede ja tutkimus ovat tosiaan kehittyneet niin, että tätä DNA-testausta voidaan tehdä ja sitä voidaan tehdä aikarajoista riippumatta, ettei tätä mahdollisuutta selvittää ihmisen biologinen alkuperä oltaisi rajaamassa erilaisilla aikarajoituksilla, vaan jos henkilö, se lapsi nimenomaisesti, haluaa sitä omaa taustaansa selvittää, niin se olisi niin päin aina myöskin mahdollista.

Arvoisa puhemies! Vielä kiinnittäisin huomiota siihen, että kun todellakin tässä viime kaudella tätä hedelmöityshoitolakia tehtiin, niin tässä lainsäädännössä nyt sitten tullaan ikään kuin takaisin siihen tilanteeseen, että on mahdollisuus myöskin oikeudellisesti vahvistaa vanhemmaksi siittiöt luovuttanut mies, ja tätä nimenomaisesti katsotaan lapsen edun

Pöytäkirjan asiakohta PTK 113/2021 vp

näkökulmasta, eli lapsen oikeus tuntea oma alkuperänsä on nostettu tässä kohtaa lainsäädännössä ykköseksi. Ja ajattelen näin, että tässä varmasti on lainsäätäjä matkan varrella niin sanotusti viisastunut, eli kyllä tämä tässä kohtaa osoittaa sen, että lapsen oikeus tuntea se oma biologinen alkuperänsä on asetettava ensisijaiseksi tähän muuhun lainsäädäntöön nähden.

Arvoisa puhemies! Tuossa ministeri vastasikin siihen, miksi sitten katsotaan, että tämä miljoona euroa on riittävä summa. Jos virasto näin itse arvioi, niin näin varmastikin sitten on, mutta todella, niin kuin tuossa totesin aluksi, olisin toivonut, että tätä lainsäädäntöä oltaisiin voitu vielä huolellisesti, ilman tällaista budjettilakeihin liittyvä kiirettä, täällä eduskunnassa tutkia.

Mutta kaiken kaikkiaan ehkä näin tämmöisenä summa summarumina voisi sanoa, että tämä lainsäädäntö ei ollut niin heikko kuin tässä oli pelättävissä jossakin vaiheessa. Se keskustelu tämän lainsäädännön ympärillä kävi aika kiivaana, mutta täytyy toivoa, että tässä kuitenkin ei ole nyt jotakin sellaista terminologista valmistelua menossa, mitä sitten toisilla, tulevilla lainsäädännöillä mahdollisesti oltaisiin viemässä suuntaan, jossa sitten nämä isyys- ja äitiys-käsitteet kuitenkin tosiasiallisesti häviäisivät.

Mutta tässä vaiheessa sinne lakivaliokuntaan terveisiä, että tehkää hyvää työtä.

Puhemies Anu Vehviläinen: Keskustelu ja asian käsittely keskeytetään. Asian käsittelyä jatketaan tässä istunnossa päiväjärjestyksen muiden asiakohtien tultua käsitellyiksi.

Asian käsittely keskeytettiin kello 14.48.

Asian käsittelyä jatkettiin kello 16.24.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Nyt jatketaan aiemmin tässä täysistunnossa keskeytetyn asiakohdan 4 käsittelyä, ja keskustelu jatkuu. — Edusta Tanus poissa, edustaja Räsänen poissa, edustaja Koponen, Noora poissa, edustaja Hyrkkö poissa, edustaja al-Tae poissa, edustaja Mäkynen, Matias poissa, edustaja Laukkanen poissa.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin lakivaliokuntaan, jolle perustuslakivaliokunnan on annettava lausunto.

[Keskustelu asiasta sallittiin 28.9.—1.10.2021 pidetyissä täysistunnoissa hallituksen esityksen HE 146/2021 vp käsittelyn yhteydessä]